PŘEKVAPUJÍCÍ BŮH

Lk 1,26-38

1. Překvapující Bůh

Když přijde řeč na otázku Boha a jeho jednání v tomto světě, namítají někdy lidé: Ukažte mi. Ukažte mi Boha, ukažte mi nějaký jasný, hmatatelný důkaz jeho jednání. Negativně vyjádřeno: Pokud Bůh je, proč neučiní to a to? Proč nezasáhne tak a tak? I lidé, kteří se neidentifikují s žádnou vírou a náboženstvím, mívají jasnou představu o tom, jaký by Bůh (pokud by byl) měl být a jak by se měl projevovat. Výsledkem pak bývá, že jsou lidé s otázkou Boha rychle hotovi, protože se přece neděje nic z toho, jak by se měl Bůh projevovat; Bůh tedy není. Ale i lidé věřící mohou mít své představy o Bohu, které se mohou dostat do rozporu s tím, jaký Bůh skutečně je a jak jedná. To byl problém např. farizeů a zákoníků v době Ježíšově. Měli jasné a přesné představy o Bohu, a když mezi ně skutečně přišel v osobě Ježíšově, nepoznali ho. A tak lidé náboženští i nenáboženští na tom ve vztahu k Bohu mohou být paradoxně velmi podobně. Mohou mít své vlastní představy o Bohu, které jim brání potkat se s Bohem skutečně a autenticky. Je to ale velkou škodou, pokud člověk nejde dál a neptá se, jestli nemůže být Bůh ještě jinde a jinak, než jak si jej líčím já ve svých představách.

K podstatě křesťanské víry patří vždy otevřenost k Božím překvapením. Bůh Bible je Bůh překvapivý. Není snadno předvídatelný. K jádru Božího bytí patří svoboda. Duch Boží vane, kam chce, říká Ježíš. Boží jednání se nedá spoutat, nedá se sevřít do předem daných a očekávatelných schémat. Jako lidé věřící i nevěřící míváme sklon k jisté bigotnosti. Uděláme si nějakou představu a na ní pak lpíme tělem i duší. Říkáme tomu předsudek. Předem soudíme. Máme předem jasno. Ale Bůh je Bůh překvapivý. Zastihuje nás často nějak „v nedbalkách“, nepřipravené. Zaskočí nás. Jedná jinak, nečekaně. Je to vlastně ohromné dobrodružství víry a života, být otevřen Božím překvapením. Ztratit smysl pro tajemství a překvapení, je vždy velkou překážkou v poznávání Boha.

2. Překvapující Boží příchod

Také ve vánočním příběhu si všímáme toho, jak překvapivě Bůh jedná. Má se stát velká věc. Ta největší v dějinách. Bůh přijde na svět. To, po čem dodnes lidé volají – ukažte mi Boha, se mělo skutečně stát. Bůh přijde. Bůh se člověku opravdu zjeví, ukáže. Ale jak? Do zapadlé vesničky na periferii Izraele k docela neznámé a bezvýznamné dívce přijde anděl a začne jí vykládat zvláštní věci. Značně jí tím zkomplikuje život. Ta dívka je zasnoubena muži jménem Josef. Zásnuby tedy již proběhly a chystá se veselka. A do toho vstoupí anděl. Marie se má najednou stát matkou. Bez přispění muže. Její těhotenství začne být zřejmé ještě před svatbou. Velká komplikace pro přísnou společnost, ve které žili. Kdo Marii uvěří? Kdo uvěří jejímu zvláštnímu příběhu s andělem? Kdo uvěří v panenské početí? Zázraky se sice dějí, ale toto? A dále, má se jí narodit Syn Boží, který bude veliký a který usedne na královském trůně Davidově a bude navěky vládnout svému lidu. Pak se dočteme, že se narodil ve chlévě a žil v rodině prostého tesaře Josefa. Má-li přijít Bůh do světa, nemohl to zařídit nějak „lépe“? Pokud bylo smyslem toho všeho, aby Izrael, ale i celý svět poznal Boha plněji a jasněji než dosud, nemělo se to stát ještě jinak? Kulisy příchodu Božího Syna jsou velice prosté až ubohé (chlév v Betlémě). A Bůh navíc přichází jako dítě. Nic bezmocnějšího si vybrat nemohl. Celý vánoční příběh je velkým svědectvím o překvapujícím Bohu. Izrael očekával a už dlouho očekával příchod Mesiáše, Spasitele, Vysvoboditele. Ale takhle to nečekal asi nikdo

Zcela nečekané a překvapivé bylo toto nové Boží jednání i pro dívku Marii. I když se obecně předpokládalo, že každá izraelská dívka se mohla stát matkou Mesiáše, přece když to přišlo, bylo to pro Marii velice překvapivé. Čteme, že se nad slovy anděla „velmi zarazila“, jiné překlady: byla „velmi rozrušená, zmatená, znepokojená, vyděšená“. I jí zastihlo Boží jednání velmi nečekaně a překvapivě. Zastihlo ji nepřipravenou. Plánovala už docela jiný život. Anděl ji musí napřed uklidnit, aby byla schopna slyšet, co jí chce říci: *„Neboj se, Maria, vždyť jsi nalezla milost u Boha“* (v. 30). Ale i když jí to všechno vypoví, co pro ni má Bůh připraveno, tak si to stejně neumí dost dobře představit: *„Jak se to může stát, vždyť nežiji s mužem?“* (v. 34).

3. Otevřenost překvapivému Božímu jednání

Pro Marii to jsou věci, které jsou lidsky nepochopitelné a nepředstavitelné. Sestoupí na mě Duch svatý, moc Nejvyššího mě zastíní a dítě, které budu mít, bude svaté. Jak tomu porozumět? Jak si to představit? Co to pro mě bude znamenat? Jak na to všechno zareagovat? Přišlo to zcela nečekaně. Nikdo se mě na nic neptal, nikdo mě na něco takového nepřipravoval. Přichází to jako zcela překvapující Boží výzva. A Marie na ni odpoví odzbrojujícím způsobem: *„Hle, jsem služebnice Páně; staň se mi podle tvého slova“* (v. 38). Marie byla ženou, která i když mnohému nerozuměla, přesto byla otevřena překvapivému Božímu jednání. ´Nerozumím tomu, jak se to všechno stane a co to bude znamenat, i když se mi to, milý anděli, snažíš vysvětlit. Nedá se to proniknout lidským rozumem. Jsou to Boží cesty a je to Boží moc, která mě přesahuje.´ Ale ta její otevřenost inspiruje. ´Přestože všemu nerozumím, a navíc nejasně tuším, že to vedle těch velkých věcí, které jsi mi řekl, bude asi i hodně těžké, přesto: Staň se mi. Staň se mi podle tvého slova.´ Toto je postoj otevřený Božímu tajemství, překvapivému Bohu. Je to postoj, který jediný nám otevírá cestu k autentickému setkání s Bohem.

Někdy můžeme mít sklon víru, život i Boha zakonzervovat do předem daných, známých a předvídatelných schémat. Činíme tak z pocitu úzkosti a nejistoty. Bojíme se věcí, které nemáme pod kontrolou, které se nám vymykají z rukou. Proto budujeme, a to i na půdě víry a náboženství, bezpečné přístavy, v kterých se orientujeme a vyznáme. Pravda, nepřekvapí nás a mohou být poněkud nudné, ale jsou bezpečné! Ale i když se snažíme Pána Boha zakotvit do bezpečných přístavů svých představ a jistot, on si dovoluje to námi vymezené kotviště opouštět a plout si svobodně, nečekaně a překvapivě. Takový Bůh nás ovšem děsí. Žádáme si krotkého Boha. Boha, který nebude dělat problémy, Boha, který nenaruší bezpečné pořádky, Boha, který nebude vyrušovat.

Ale vánoční evangelium je o jiném Bohu. Je o Bohu, který se zcela nečekaně a překvapivě setkává s lidmi, zcela bez přípravy si dovolí vpadnout jim do života a všechno tam obrátit vzhůru nohama. A navíc se zjevně ani příliš neptá na to, jaký na to mají názor. Anděl přišel, zčeřil hladinu Mariina života zcela radikálním způsobem a zase si klidně zmizí. A nechá tu Marii s tím vším. Ale to ona, ne anděl, bude muset vysvětlovat nevysvětlitelné Josefovi, a rodičům a sousedkám a možná i přísným starším. To ona bude na útěku před Herodovým běsněním. To ona bude vychovávat syna, který bude „tak trochu jiný“. To ona nakonec bude stát pod jeho křížem. To její srdce probodne meč, jak jí prorokoval Simeon. Bůh vánoční idyly se nám tu náhle ukazuje v jiném autentičtějším světle. Je to Bůh překvapující, Bůh, který dělá lidem čáru přes rozpočet, Bůh, který bourá naše bezpečné přístavy a představy, mnohdy pracně budované a sveřepě střežené.

Evangelium nám zvěstuje, že Bůh se nám radikálně přiblížil. Problém už není, že by byl Bůh moc daleko. Problém pro nás bývá spíše opak, že Bůh je nám moc blízko. Náboženství jistoty je nakonec rádo za Boha, který je od nás v bezpečné vzdálenosti. Jak to vyjádřil jeden křesťanský autor: „Chvalme Hospodina zvesela, ale držme si ho od těla.“ Ale Marie nám svým postojem ukazuje ještě jinou cestu. Kdo prožil radikálnější Boží blízkost než právě ona. Moc Nejvyššího ji zastínila, nosila Syna Božího ve vlastním těle. A řekla tomu ANO. *„Staň se mi. Staň se mi podle tvého slova“*. Skutečné a autentické poznávání Boha nastává právě v této Mariině otevřenosti. Bůh nám chce být blízko, ale chceme my být blízko jemu? Skutečně to chceme? Bůh se chce s námi setkat, ale chceme to skutečně i my? Pokud ano, potřebujeme Mariinu odvahu víry: *„Staň si mě podle tvého slova“*. Bojíme se asi takto bezezbytku, bez zadních vrátek Bohu otevřít. Ale i proto čteme Bibli, protože zde vidíme příklady těch, kdo se takto rozhodli. Nechtěli záruky předem, ale v odvaze víry dali Bohu do rukou „bianko šek“ svého života. Nelehké rozhodnutí, ale pak Boha skutečně poznali, ne, že jen o něm slyšeli, mluvili či věřili v jeho existenci. Ale skutečně se s ním setkali a zažili, jak jedná.

Advent a Vánoce jsou o novém a překvapivém setkání s radikální Boží blízkostí. Bůh se stal člověkem, jedním z nás. Vstoupil do tohoto světa nečekaně a bytostně. A bytostně chce vstoupit i do života každého z nás. Přišel, aby v nás a kolem nás tvořil nové věci, aby nám daroval víru, která udrží v poryvech života, naději, která pozvedá a nekončí ani smrtí a lásku, která má moc proměňovat svět. Otevřeme se této bytostné Boží blízkosti, i když to možná bude znamenat, že zboří naše vratké, ale urputné lidské jistoty? Nečiní tak ale bezdůvodně. Chce nám za ně darovat skutečnou naději a napojit nás na Boží možnosti. A to stojí za to!

2. neděle adventní 4.12.2016 CB Praha 3, M. Žemlička